

P.D.

www.uns.rs

Број 28.

У БЕОГРАДУ 10. ОКТОБРА 187

Година III

Изази три
пут у месецу
на 1 табаку.
Преплата се
шаље напред
уредиштву
Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
или 3 фор.
на три мес.
15 гр. или
1. фор. и 50
новчића.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЛА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ИОНИЋИЋ.

САДРЖАЈ: Како је постала српска патријаршија — Има ли клима удлиг — Поправна обичаја у Крајини, — Јавна благодарност. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Како је постала српска патријаршија.

Имајући намеру да кажемо, како је постала патријаршија у Србији, ми морамо најпре у кратко да наспоменемо, у каквом се стању налазила српска јерархија до постања патријаршије. А да би јасније представили предмет нашег изследовања, ми ћемо га разделити на три дела. У првом делу ми ћемо рећи коју о том, *кад*, *од кога*, и *којим начином* Срби примише веру Христову, како постадоше код њих јепископске катедре и како се организира јерархична власт? Овај део заузеће време оданде, одкад Срби примише хришћанство па до Стефана Немање и првог архиепископа српског св. Саве (од 7—13. века). У другом делу ми ћемо разгледати у каквом се стању налазила даље та јерархична власт кад се већ јави код Срба жеља да имају своју независну црквенску управу, и кад Срби већ достижу своје цели — имаду свог архиепископа, но још признају власт цариградског патријарха у јерархиском одношају. Напослетку у трећем делу изложићемо потпуно одељење српске

црквенске иерархије од цариградског патриара и цркве, и како постаде патриаршија у Србији.

I.

Кад се одпоче општи покрет народа с истока на запад, Срби бејаху изтиснути из Старе Сармације у Бојку, (у један јужни део Моравије, где и сад живе лужички Срби) и ту живљаху до почетка 7-мог века. У 640. години једна половина народа српског оставља Бојку и креће се на балканско полуострво, где се и настањује за време императора Ираклија. А мало за тим у току времена и друга половина српског народа иде за својом браћом и насељава поменуте пределе. (1).

Срби, наставивши се (около 640. год.) у пределима грчке империје, примише наскоро хришћанство од цариградске цркве и уђоше у састав њене иерархиске области. (2). Насељавајући се они признадоше власт цариградских императора само на речи, а сачуваше опет своје сопствене управитеље, који су били бирани по домаћем старешинству и звали се *жупани*. Овај стари њихов обичај нехтеше им за неко време Грци да ремете. Но у току времена незадовољавајући се овом, тако рећи *номиналном* влашћу, они хтедоше непосредно да владају и управљају над Србима. Овај одношај ка цариградском императору и цариградској цркви, имао је огроман уплив на цео ход историјског живота код Срба. Цариград поче кројити планове, како би потпуно подчинио себи Србе и поставио над њима свога управитеља. А Срби опет изгледаху, е да би се како са

(1) Историја Славенских народа Раића ч. II. стр. 157.

(2) Историја првоб. цркве Славен. Маџијевског стр. 26. Историја сл. нар. Раића ч. I стр. 312. Историја срб. нар. Медаковића ч. I. стр. 17. Историја срб. нар. Давидовића стр. 29.

свим отресли од туђег мешања у њихова политичка дела, а за тим и у дела црквенска; прво (т. ј. да им се Грци у политичка дела не мешају) достигоше Срби раније и лакше него друго, као што ћемо видети сад одма.

У XI-том веку послан беше у Србију паметник с многобројном свитом, а у намери, да заведе међу њи чиновништво и администрацију на свој калуп. Такво понашање грчког двора према Србима, иако увреди Србе и произведе општи устанак. Срби наједанпут протерају намесника и реше се снагом оружја да одгоне свако даље надмоћије грчких императора. (3). Тадашњи император Константин Мономах (1045. год.) пошаље на Србију грдну војску, да поврати под своју власт Србију и заведе у њој свој поредак. Но Срби пресретоше војску његову у кланцима и потукоше све до једнога. (4). Ова победа имала је главни уплив на даљи живот Срба. Она им даде не само спољну самосталност, већ и произведе промену у њиховој унутрашњој управи. Срби овим не само да одбише надмоћије цариградског двора, већ шта више избраше себи великог жупана, с књажевском власти и под ову сјединише сва жупанства. (5).

Ово сједињење посебних жупанства под врховном власти једнога жупана, беше од преке потребе за њих, те да сачувају своју народност и самоставност. Први независни, владајући над свим земљама српским жупан, беше Стефан Немања I. жупан рашки. Његова главна тежња беше да сачува политичку самоставност свога народа и он у том успе. Но његове жеље не могаху се уставити само на том једном: он жељаше да избави испод тога цариградског при-

(3) Историја сл. нар. Раића ч. II. стр. 243—245. Историја Срб. Ранке стр. 5.

(4) Историја срб. Медаковића ч. I. стр. 15. Историја слав. нар. Раића ч. II. стр. 242.

(5) У Србији било је до тог времена неколико жупанија, које беху независне једна од друге.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тиска и народску српску цркву а тако исто и да је сачува од римских папа, који још до Григорија VII. жудно погледаху на њу оштрећи своје зубе. Но за Србе беше теже остварити ову другу жељу, него ли жељу политичког ослобођења. У политичком одношају Срби не бејаху готово никад у потпуном смислу подчињени цариградским императорима; јер имађаху, као што смо већ наспоменили, од самог почетка своје управљаче којих власт беше призната и од самих грчких императора. У сасвим другом одношају нахођаше се српска црква према цариградској патриаршији. Срби беху незнабожци, кад се доселише на територијум грчких императора. Представитељи дакле њихове незнабожачке вере нису могли бити према патриарсима грчким оно, што су могли бити представитељи њихове политичке власти према императорима грчким. Ми знамо, да је до тих крајева, у које се настанише Срби (640. год.) допрло било хришћанство далеко раније од њихове населбине, и да су тамо већ биле грчке епископске катедре, које принадлежаху цариградском патриару. (6). Срби за време владе императора Ираклија и Василија Македоњанина бејаху обраћени у хришћанство учитељима, који су на молбу Срба послани били из Цариграда. (7). Како једни, тако и други бејаху искрено предани цркви грчкој, па зато нагло вукоше и новокрштене да их подчине, као што су и они, власти цариградске цркве. И заиста, Срби — задобивени љубави својих учитеља — радо иђаху на то, да се подчине власти грчких епископа а управо нису могли ни мислити за онда о каквој другој јерархији, јер су гледали на грчку цркву као на своју спаситељку почем су од ње добивали све што им је било од потребе за свој хришћански живот. Они се дакле добровољно

(6) Историја првоб. цркве слав. Маџијевског стр. 8. Духов. Вестн. 1864. г. и Авг. стр. 494. Дух. серб. народа Хаџића стр. 31.

(7) Историја слав. нар. Раџа ч. I. стр. 312. Историја првобитне цркве слав. Маџијевског стр. 28.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

подчинише цркви грчкој и, као што се види, нису ни тежили да се прама цркви поставе у онај положај, у који су умели поставити себе на први мах према политичкој власти грчких императора. Константин Багрянородни, описујући дела српског народа врло мало говори о цркви и иерархији српској. Он само наспомиње, како је на молбу Срба император Ираклије крстио њи преко свештеника, послатих из Новог Рима (Цариграда); а за тим како је Василије Македоњанин послао у Србију свештенике, те крстили и оне друге, који још нису били крштени. (8)

Каким је начином српски народ примио веру Христову, и дал се није случило штогод особито при крштењу његовом као на пр. што је се случило кад је руски народ примао Христову веру у Кијеву и по другим крајевима Русије?

Готово сви летописци, како српски тако и страни, који су о крштењу Срба писали, нигде неговоре да се је ма шта особито случило кад је српски народ примио хришћанску веру; но већина од њих саглашава се у томе, да је једна половина српског народа примила св. крштење за време царовања императора Ираклија, а то је било у VII. столећу, и то одма, чим се је населио српски народ у данашње земље; друга пак половина српског народа примала је хришћанство у време царовања Василија Македоњанина, — а то је било у IX. в. (Овај други факт може се сматрати као достовернији, по томе што се већина историка у томе саглашавају.) Неки пак историци, говоре, да је српски народ тек у IX. веку примио св. крштење. И заиста, кад човек пажљиво проучи српске летописе, српску историју, народне песме и устмена предања која су с колена прелазила на колена, мора признати, да није било ни једне личности која би богзна-какву важну улогу играла при крштењу српског народу, нити пак да је та личност какав велики успех учинила на пољу свога рада. Даље, ми невидимо ни тога, како је се почело крштење, у каквом месту, у који дан, па ни то, да се Срби — незнабожци —

(8) Историја првоб. цркве слав. Маџијевског стр. 26.

одупиру и противе примити Христову веру;* не видимо да власти настајавају на том, да се незнабожачке црквице (капишта) назоравати, да се идоли разбијати, и да се насилно принуђава српски народ да хришћанску веру прими. Не; ми ништа од тога невидимо, код српског народа кад напротив код Руса у Кијеву — народ — с плачем прати низ обале дњепровске баченог Перуна проговарајући: „испливајти наш бого!“ При крштењу српског народа, ми видимо тај значајан факт, да Срби примају Христову веру радо и без сваког затезања штују и прослављају неке пређашње труђенике и ревнотеље правоославља, као н. пр. Николаја чудотворца, великсмученика Димитрија и св. Борђа. Отуда може се извести таково закључење, да су Срби много радије примили Хришћанску веру но сва остала славенска племена. За доказ тога може служити то, што је свака општина или племе, при крштењу узела себи за покровитеља што се назива код нас „слава“ ма кога из горе поменутих светитеља, кога и до дан данашњи српски народ са особитим поштовањем прославља. Овај обичај зове се код Срба „крстно име“ или „слава“, т. ј. дан успомене крштења. Обред овај примила је српска црква у ред својих осталих обреда, и овај обичај „слава“ само је код српског народа, што код осталих племена словенских ми невидимо.

(Продужиће се.)

Има ли клима уплив и на душу човека?

(Продужење.)

Од уплива климе образују се темпераменти, а средством ових извесна расположења душе. Кад преоблада м'а који темперамент у човеку, (н. пр. топлота или ладноћа) то нема сумње да он образује различита својства у крви и соко-

* Изузимајући једне Нерѳане.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вима човечијег организма. Ваздух, дејствујући на органе дисања и преко ових на процесе тако званих „органичких седињења“, он тим или другим својим својствомт свара разлику у њиховим својствима: од сувишне тоpline и влаге, врућине и ладноће, он образује и у крви сродну себи температуру. Жарком сунцу у странама тропским, или јасном небу Индије. — и темперамент мора бити својствен *ватрени*. У странама, које су окружене пољарним снеговима и ледом, темперамент је већом чести *меланхолички*. А у климама умереним — *сангвинички*; у блатистим пак и влажним — *флегматички*.

Главни пак уплив има клима на систему живаца. Ладноћа стеже *скважине* на телу и придаје им необичну чврстоћу. Код тако јаког очвршћена поврхносне коже, живци изгледају као да су мртви, па зато слабо и мучно предају мозгу упечатљења спољних предмета. И у овом лежи узрок, због чега су становници севера онако равнодушни и ладнокрвни на сва спољна упечатљења. На југу ми видимо нешто сасвим друго. Топлота, која разширава и наитање кончиће под кожом, потреса сваки угодичић од живаца и узбуђује у њима раздражљивост. Па зато ми видимо код јужних становника нарочиту осетљивост и раздражљивост. Њих свашта лако покреће: од једне само фруле или друге какве просте свирке, коју северни становник ладнокрвно слуша, Талијанац може доћи у усхићење и скакати ка Питија на свом пророшком триножнику. Но зато ова раздражљивост и осетљивост одузима од њих ону снагу и постојанство душе, коју могу имати становници севера, и који их у овом превазилазе. Тамо и ретка упечатљења спољне природе јако дејствују на душу и дуго се у њој задржавају.

Ово је уплив климе кад га узимљемо у ужем смислу као растварање ваздуха. Но разгледавши га тако у ужем његовом значају, да га разгледамо сад опширније.

Од раствора ваздуха зависи својство површне земље и

ступањ њеног плодородија. Са ступњом плодородија опредељува се ступањ човекових потреба у животу. Ове нужде састављају побуђења к већој или мањој делатности.

Становници, који живе у жарким климама, где потребе живота не захтевају готово никаквих напрезања од човека, где и сама природа доноси у сувишку све, што је човеку од потребе: и спокојно обиталиште под ведрим небом, и храну од свега богатства биљног царства, — становници такве климе врло се рано приучавају нераду, безбрижљивости, немарности, и живе — тако рећи — само једним садашњим и не паштећи се о будућем, наравно зато, што немају никакве нужде да се о том брину. Врућина, која има својство да олабавља, још већма их располаже к нераду, па зато они — не имајући никакве нужде занимати се домаћим пословима — бацају се у област фантазије и маште и распаљују своје уображење. А одовуд произлази и она наравствена и умствена дремота која дави и убија сваки душевни напредак у човеку. Те зато већи део источних народа има искључиву црту лењости и олабављености, чувствености и наклоности телеснога уживања. Очевидни пример тога имамо на данашњим Турцима.

На против тога на северу, свака потреба за опстанак живота, добива се од природе тек посредством горког труда и напрезања. Тамо гди расте овде онде ретко класије на њивама орошеним горким знојем земљеделца, гди рђаво и непостојано време гради нека места готово неприступна за становање људско, — човек да би удржао равнотежу тих сила у природи, несме и не може бити безбрижан и залудан. Он мора да зида и гради обиталишта, он мора да измишљава многа средства и начине, како да се сачува од такве недружне природе. А све ово изискује труда, вештине, уметности, предрачуна. И због тога становник таквог краја хоће-неће, — а мора да замењује слабе дарове природе мајсторијом, промишленошћу, те тако и нехотимице мора да

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

издеље из себе онаї домаћи, практички характер, којим се у опште одликују становници севера.

С друге пак стране, налазећи се у непрекидној борби са спољном природом, он мора поред тога, што се учи познавати цену својој снази, још и да развије и унапреди ову снагу сретством таквог свакидашњег упражњавања. Сила физичка дејствује на душу и ствара у њој *тврду вољу*. Па зато се и опажа код свакога становника севера она смелост и тврда надежда у се и у своју снагу, оно присуство духа у опасности, она војничка кураж и одважност, којом су се свагда одликовали, и којом се и сада одликују синови севера. Тако су стари Скандинави, изнесав из своје отаџбине дух јуначки и слободни, пуштали се на својим лаким лађицама преко сињег мора на оне удаљене и богатије с природом стране света, те тражили славе и користи. А једини само глас, да су они дошли и напали на те становнике, збуњивао је и у страх доводио сво становништво једног или другог краја.

Својство производа површине земље, опредељава својство или начин радње човекове; од једног или другог начина делатности, зависи род или начин живота; а та разлика у начину живота да је различите и нарави.

У оним странама, где је површина земље са производива својим богата, ал су производи такве врсте, да одма и долазе и пролазе; (као н. пр. у пространим и широким пољанама Азије) тамо човек по најбоље воле живот пастверски (скиталачки) при ком начину он може често пресељавати се из места у место и свуда налазити обилату пашу за своје стадо па и све што му је од преке потребе за његово привремено обитавање. У климама пак другог реда, гди земља пије тако родна у обширности већ у неким уским и појединим крајевима, и по овоме представља више користи да човек стално остане на једном месту, — становници таквих страна обично се занимају земљеделијем. Но овај или онај начин живота, рађа таква или друга својства у човеку.

Тако на прилмку земљеделци су трудољубиви и пажљиви; но одајући се земљи, они се и сами у неком смислу оземљавају, те зато су у нарави више груби и сурови. Напротив тога живот пастирски, као живот више *созерцателни* (који је мио нарочито онима, који рачунају себе за странце и дошљаке на овоме свету) образује нарави много мекше и простије. Као свакидашњи гости сад у овом сад у оном месту, — они знаду цену гостопримства и високо поштују његова права. И ово је црта, која се даје видети код свију пастирских народа и коју у најбољој изрази ми видимо код старих патриара.

(Наставиће се.)

Поправка неких обичаја у Крајини.

(Од Д. Маринковића учитеља старомајданског.)

(Свршетак.)

Неколико простих али побожних речи за саветовање.

а) *Бога бој се.*

Имај Божиј страх у срцу свом, па ћеш од свашта слободан бити.

Куд год идеш, или што радиш, свагда нек ти је Бог на уму, пак се немораш ништа бојати.

Што год законито почињеш или свршуетеш, свагда с Богом и почињи и свршуети.

Кад о Богу будеш мислио, не бој се да ће ти се што привидити, нити ћеш иа што нагазити.

Немој се поуздати ни у какву снагу, ни у какво оруже, ни у какво богатство као у Бога, јер све може фалити, а Бог не може никад.

Ако будеш Бога волео, и он ће теби вољети, и сваким ћете добром обдарити.

Ако Бога заборавиш, онда ће ти моћи свашто наудити.

б) *Немој чарати.*

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ако будеш чарао и бајао, у том Бог не ће ти ни мало помоћи.

У чарању нема од Бога помоћи, него ако што има од ђавола је, а тешко оном коме ђаво помаже! јер га од Бога одвлачи и води у пропаст.

Тешко оном, ко се неузда у Бога него у чарку, јер такви незаслужује божије помоћи.

Ако те што заболи, не веруј да си уречен, не веруј да ти чарка и бајање може помоћи, него призиви име божије и помоћи ти хоће.

Чарање је највеће незнабожство међу хришћанима, а друго идолопоклонство.

Ко чара не служи Богу, него ђаволу; а ђаво је највећи непријатељ рода човечијег, и свакојачо ради да човека с Богом омрази и себи га привуче.

Правила богоносних отаца, чаробнике врло осуђују, и одлучују их много година од светог причешћа.

в) Не кунџ се криво.

Сам Господ наш Исус Христос учи нас, да се не кунемо ничим, него да је доста што јесте, рећи јесте, а што није, рећи није.

Најпре добро смисли можеш ли испунити оно што речеш, па онда реци; а особито не кунџ се, јер што се више кунеш већма ти се не верује.

И наша краишка пословица вели: ко не ће украсти, не ће се ни заклетџ.

Ако што заречеш и закунеш се, испуни немој се шалити; а особито немој се затицати да ћеш какво зло учинити.

Ако се превариш па се заречеш или закунеш да ћеш какво зло учинити, боље ти је и клетву преступити, него велико зло учинити.

Ако наумиш што радити, или куд поћи, не говори сам од себе, него најпре реци: ако Бог да и жив будем, поћи ћу или што радити.

г) *Старијег почитуји.*

Бог сам говори: почитуји оца и матеер, па ће ти добро бити, и дуго ћеш поживити.

Док једанпут непослушаш оца или матер, одмах си преступио божју заповед.

Ако не узаслушаш своје родитеље, не надај се ни тебе да ће твоја деца слушати, ако их имао будеш.

Родитељи су најпречи од сваког на свету, јер без њих нити би могао родити се ни одржити, зато им треба сваким добром зајам враћати, њима се покоравати, слушати их и питати.

Ако по несрећи будеш зао својим родитељима, буди уверен да ће теби твоја деца још гора бити.

Ко је мањи и млађи од тебе, според собом га држи, а ко је твој пар припознај га за старијег, а ко је старији признај га као оца.

Тако се владајући, божју заповест испуни ћеш и са сваким ћеш у љубави, и од сваког поштован бити.

д) *Не чини криво.*

Што год другом учиниш, добро, или зло, све си себи учинио.

Ако добро учиниш, себи учинио си и својим ближњим; ако зло учиниш, себи самом учинио си, а ниси ником другом.

Кога видиш да другима зло чини, клони га се ако се и гради да ти је највећи пријатељ, јер како видиш да другима чини, најпосле ће и теби.

Ако кога наговориш да добро какво учини, ти си то учинио, благо теби! ако ли кога наговориш да зло учини, ти си га учинио, тешко теби!

Ако те ко почне наговарати и саветовати, да учиниш што преко закона, одма знај да ти није пријатељ, него те на зло наговара, неслушај га да ти је најближи, и непримај његове савете.

Најпосле кажем ти: чувај себе, јер ако сам себи криво учиниш, нико ти исправити не може.

е) Не говори срамно.

Исус Христос говори: да ће за сваке празне речи, које људи говоре, давати одговор на страшном суду.

Које год речи нису од каква посла ни од користи, немој их ни говорити.

Бог је дао језику тврду ограду, зубе; зато га не пуштај осим на добре речи јер је много људи с језика главу изгубило.

Немој никога псовати нити ругати му се, јер оном коме говориш ништа нешкоди, него ти сам себе ружиш.

Ако те ко почне псовати, или ружне беседе говорити, ти ако си и прав не одговарај му, јер теби не шкоди, него њему; ако је он луд не буди му друг.

Ако ти ко какво зло чини или говори, кад ти невратиш њему зло, и не речеш ништа ружно, он ће се сам постидити, а теби ће велика дика бити.

Најпосле, што је год срамно, а зашто би се стидио међу људма, оно немој радити, ни говорити, ни на само, ни у планини, ни на какву месту, јер нема ништа да може сакривено бити.

ж) У туђе не дирај.

Што год твоје није не дирај у њега, па чије оно било да било.

Бољи је један грош који је с правдом стечен, него с кривдом стотина.

Кад од кога што заштеш, па ако ти даде, дужан си му благодарити; ако ли ти недадне нек ти не буде мрско, јер ти није ни дужан.

Немој се подакомити да туђе добро поједеш, јер ко је год туђе јео своје није имао.

Кад у кога видиш што добро и лијепо, нек ти срце непријатеља да оно желиш, него право ради и ишти од Бога, који је кадар дати и теби, као што је и њему дао.

Немој се преварити да се замолиш: да Бог од другог што узме, па теби даде, јер те у том не ће послушати; него ишти од Бога, он има одакле да ти да и осим онога.

Што год твојим севапом ма коме или корист или квар учиниш, за све или ћеш плату примити, или ћеш ти плаћати.

КЊИЖЕВНОСТ.

ПРИРОДА И РАЗУМ у области морално-духовној. Београд 1870. страна 51.
Израђено? по чланцима прот. Гр. Дебољскога, види хр. чтење за 1868 и 1869 месеца јуна и јула.

Кад је и у које доба ове године изашла ова књижица, неznam јер бијех на страни, и тек је доби у своје руке у половини овога месеца, па с тога и неznam јед је у нас Срба јавно оцењивата или није. Било како му драго, ја пошто је прочитах не могах остати ладнокрван а да коју реч о њој не рекнем.

Ова је књига знаменити стручак босиљка у врту руске духовне књижевности који је и у нашој сада пресађен. Она је подељена у два одељка. Написата је у тој циљеи да одбрани религију и све што је духовно и у духовни свет спада, почем данашњи научењаци својим научним правцем, по речма пишчевим, одричу најпоглавитију страну природе: непризнавајући никакве појаве за надприродне, а тврде да се у свету све ради једним непроменљивим механичким начином.

Господин Дебољски, писац, заиста је вештачке речи и мисли употребио и вештачка опровргавајућа закључења склопио. — Кроз целу књигу, око световне стране, веје дух који обара што је за обарање а високо уздиже и поштује што је за поштовање. Тако лепо и разложно говори

о сили віере и разума и о њиховим границама, те ме чисто баш нагони да и ја коју реч о њима рекнем.

Разум је човеку дат да распознаје све што се око њега налази и да одтуда двојакe користи човеку приноси: телесну и духовну, наравно, из видљивога света. Само је у видљивом свету разум слободан и на лаким крилима прелеће с предмета на предмет тражећи дугим опитима истинске узроке њихова бића. На основу видљивога света он дозвољава и духовни, слeдователно и духовне предмете у њему; али каквога је облика тај духовни свет са својом организацијом, то је од њега удаљено и непостижимо, и сада тај недостатак попуњава вера у свето писмо. Пође ли даље, пашће у погрешке и заблуде о чему историјски примери сведоче.

Талесу је био главни узрок света и свију ствари вода; Анаксимандру: нешто што је између воде и ваздуха; Анаксимену: само ваздух; Ферециду: време, збрка, материја и јупитер; Архелају: неки ваздух поставши из топлоте и ладноће; у Енесида: мноштво богова; Ксенијад учаше: све што постаје из несустаствујућег постаје и у несустаствујуће се разилази; Пирхон се о свачему сумња; Епикур, Аркесилај — први доказиваше: да је човек блаженији што више наслада земаљски ужива; други: да на свету ништа известнога нема. — Ови као и јошт многи други стари мудраци, мање више долазили су до познавања Бога или духовног света, познавањем из природе; ал њихов разум, за савршеним познанством што је не само њиховом но и свачијем разуму непостижимо, одводио их је тако далеко, да су у велике погрешке падали које је историја, са чуђењем, верно записала, до какве крајности може разум човека отвести ако му се човек без пажње повери. Разум се често да и од видљивих предмета преварити које рукама пипа и очима гледа а да како се неће преварити о оним предметима које чулима недостиже а само поња да их има, који

у духовни свет спадају. Ту сада вера господаря, што је и писац поменути књиге разложно рекао. До Христа бијаше нижа и средња маса људства и од своих владара и богаташа сматрана по разуму као робље без права што и сами научењаци небіаху другчијег мњења. Платон како је мислио онако је у школи предавао, да је господару слободно убити свога слугу, који му небіаше ништа друго, до роб. А муж над женом и децом да је толико властан да може с њима чинити што и са сваком животињом. И Аристотел који се у звезде кује, говораше да робови немају природног права. И да Христос, Истина небеска, ту предрасуду вековима отврднута, незадрма и ришћанство је необори, јошт би људи по разуму људе чинили неприродним робљем.

Горем казах и сада кажем: дивна је ова књига у духовној књижевности. Предмет је добро развијен, цитатима удесно подкрепљен и риторички сложен. Нека је свакоме препоручена. Она се може добити у конзисторији београдској за 4 гр. чар.

Филарет Петровић.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г. Јован Гаврилвић Намесник његове књажеске светлости поред дојакосње добротe своје благоволио је и овом приликом поклонити одабраним ученицима богословије 25 комада књижница „*домаћи лекар*“ или правила за болеснике од I. Стенћа; и три књиге „*гајење пољских усева*“ од др. Борђа Радџа.

Ко познаје оскудно стање наших богослова у књижевној имаовини, а притом и вредност ових књижница, нарочито ових последњих: тај неможе а да од све душе непоблагодари г. Намеснику на оваковом отачаском заузимању о просвети и напретку наших будућих свештеноучитеља.

Његово високопреосвештенство наш г. митрополит Михаил, благоволио поклонити цркви Рачанској (у окр. крагујевачком) једну фињу „*петохљбницу*“, на чему татори цркве рачанске заједно са освештницима својим немогу а да му и на јавности непоблагодаре.